जैन लग्नविधि.

आ पुस्तक,

पंडित फतेलालजी जयपुरवाळाए संस्कृतमां रचेलुं,
तेमांथी सुगम माळवा विवाहसुधार कारण
पहेलेथी तेनुं गुजराती भाषांतर,

दोशी हीराचंद नेमचंद सोलापुरवाळाए करीने.

सोलापुरमां

" जैनसमाचार " छापखानामां छपाव्युं.

संवत् १९६६—सन १९१०.

किंमत ३ आना.

लग्नविधि.

(हुंबड श्रावक नातना रिवाजने अनुसरीने चूंटी काढी छे.)

गणेश बेसाडवो.

विघ्नप्रणाशनविधौ सुरमर्त्यनाथा अग्रेसरं जिन वदंति भवंतमिष्टं ॥ आनाद्यनंतयुगवर्तिनमत्र कार्ये गार्हस्थ्यधर्मविहितेहमपि स्मरामि ॥ १ ॥ रुद्रेण कामज्वलितेन गौर्या विनोदभारान्मल-मुक्षिपित्वा ॥ कृतं पुराणेष्विति वाचयित्वा सन्मंगलं तं कथमुद्गिरंति ॥ २ ॥ यतस्त्वमेवा-सि विनायको मे दृष्टेष्टयोगानाविरुद्धभावः ॥ त्वन्नाममात्रेण पराभवंति विघ्नारतस्तर्हि कि-मत्र चित्रं ॥ ३ ॥ जय जय जिनराज त्वद्गु-णान्को व्यनक्ति यदि सुरगुरुरिंद्रः कोटिवर्षप्र-माणं ॥ वदितुमभिलषेद्वा पारमाप्नोति नोचे-त्कति य इह मनुष्यः स्वल्पबुद्ध्या समेतः ॥४॥

अर्थ—हे जिनेश्वर भगवान ! विघननी शांति करवामां अग्रेसर तो आपज छो एम स्वर्गना इंद्र तथा चक्रवर्ती पण मानेछे; माटे अनादिथी चालता आवेला गृहस्थधर्मनी विधीमां हूं पण आ-पनूंज स्मरण करूंछूं. (१) पार्वतीए पोताना शरीरना मेलथी बना-वेला पुतळानो महादेवए क्रोधमां आवी वध कर्यो, अने वळी कामविकारथी विह्वल थई पार्वतीने राजी करवा माटे हाथीनूं

माथूं कापी लावी ते पूतळा उपर मूक्यूं, तेथी तेनूं नाम गजानन पडयूं. एहवी गणेशनी उत्पत्ति पुराणमां लखेली छे ते वांचीने तेहवो गणेश मंगलदायक थशे एम केहवूं असंभवित छे. (२) वास्ते हे जिनेंद्र भगवान ! माहरा गणेश अने विनायक तों तमेज छो. तह्मारां वचन प्रत्यक्ष तथा अनुमानथी बाधा पामतां नथी. वास्ते तह्मारा नाममात्रथी संपूर्ण विघन नाश पामेछे तेमां आश्चर्य शूं ? (३) हे जिनराज ! बृहस्पतीए करोडो वरष सुधी तमारा गुणनां वखाण कर्यां तोपण तमारा गुणनो पार तेने आव्यो नहीं, तो आ अल्पबुद्धि मनुष्य तमारा गुणनूं वर्णन शूं करी शके ? (४) (फुलेकूं फेरववूं तथा समइयूं करवूं.)

मांडवो रोपवो, कंकणबंधन, तोरण.

मंडपं तोरणं स्तंभं वेदिकां होमकुंडकं ॥
मुक्तालंबूषकदलीस्तंभादि परिकल्पयेत् ॥ ६ ॥

अर्थ–मांडवो रोपवो; तोरण बांधवूं; चोरीना माटे केळना अथवा शेलडीना थांभलां रोपवां; वरकन्यामाटे बेठक करवी; मोतीनी झालरो लटकाववी; होमवास्ते कुंड बनाववां.

सातसाता अथवा वरने पाघडी बंधाववी.

साक्षीकृते सभ्यजने नितांतं मनःप्रसन्ने शुचि वासरे वै ॥ कन्यार्पिता स्वीयकुटुंबियुक्तो वाग्दानकाले वरमानयित्वा ॥ ७ ॥ शुद्धांबराभरणमाल्यसुगंधशालिनं तत्पूज्यपूरुषकृतोदयमार्थिसंगतं ॥ वाजिद्विपादिरथवाहनमर्घ्यभूषणैः रत्नादिभिः समभिभूषयतां सहानुगैः ॥ ८ ॥

अर्थ–सगां वाहलां तथा पंचमाहजननी समक्ष सारा दाहडे मन प्रसन्न करीने कन्यानो बाप तथा वरनो बाप पोतानूं गोत्र उच्चारीने वरकन्यानां नाम उच्चारीने तेमनो लग्नसंबंध करवा हमे कबूल छीये एम कहे.(७) पछे कन्यानो बाप वरमाटे तथा सगां-वाहलांमाटे सारांसारां नवां वस्त्र, सुगंधी फूल, दागीना, घोडा, हाथीं, रथ, वगेरे लावेलां मोटां सत्कारथी आपे. (८) (कन्याना बापे वरना पगे दही तथा कुंकू चोपडवानी जरूर नथी. सगाईना वखत लखायलां कागळ पंच महाजन आगळ बन्नेजणा दाखल करे तेनी नोंध पंचे राखवी.)

कन्यानूं पल्लुं.

पश्चात् शुभाह्नि प्रचुरैर्विभूषणैर्वस्त्राद्यनेकैः फल-
खाद्यशोभितैः ॥ पिता वरस्यैवमलंकरोतु वा
कन्यां कुलद्वैतमहोभिवृद्धये ॥ ९ ॥

अर्थ–पछे सारा दाहडे वरनो बाप कन्यामाटे दागीना वस्त्र, मिठाई फळफळावळ लेई जईने कन्याने आपे.

(कन्यानूं पल्लुं ते स्त्रीधन छे तेनाउपर फकत कन्यानोज हक्क गणाय माटे पल्लानी वखत पल्लानी विगतवार यादी करवी जोइये.)

लग्नचिठी.

वाग्दानतोऽर्वाक् परिणाह लग्नं कन्यापिता स्वे-
ष्टजनानुसाक्षी ॥ निश्चित्य पत्रोपरि लेखयित्वा
स्वसेवकात्प्रेषयतां दृढार्थं ॥ १० ॥

अर्थ–वाक्‌दान एटले साथसाथां थयां केडे तथा पल्लुं आव्या केडे कन्याना बाप आपणां सगां वाहलांनी संमतीथी लगननो वखत ठरावीने ते वखत लग्नचिठीमां लखीने आपणा माणस साथे वरना तरफ मोकले.

वर उघलावो करवो.

वरोथ जिनमानम्य घटीलग्नादिशोधकः ॥
आगच्छेद्यानमारुह्य श्वशुरालये संसुखं ॥ ११ ॥

अर्थ–पछे वर जे छे ते भगवानने नमस्कार करीने घोडा उपर अथवा गाडीमां बेसीने अथवा पगे चालतां लगननी वखत उपर ध्यान राखीने सासराना घेरे उत्साहथी आवे.

वरराजा तोरणने स्पर्श करे.

गृहद्वारे मुक्तामणिरणितमुच्चैः स्थितमथ
सद्प्रत्नै रत्नैर्मुकुटमिव ताटंकजटितं ॥
दुकूलच्छन्नांतं शुकनिकरमूर्तीभिरभितो
विराजं तं स्पर्शेच्छ्वशुरसदने तोरणमितं ॥ १२ ॥

अर्थ–ससराना घेरे दरवाजामां मोती तथा मणीथी गूंथेला ऊंचेथी लटकतां, मुकुट कुंडल जेवां उत्तम नवां रतनथी जडेलां, छेडे वस्त्र थकी ढांकेलां, तथा पोपटोनां चित्रथी सणगारेलां एहवां तोरणने वरराजा स्पर्श करे.

सासू पूंखवा आवे.

कन्याया जननी वेगादागत्य पूजयेद्वरं ॥
ततः प्रक्षाल्य तत्पादौ भूषामुद्रादिचार्पयेत् ॥१३॥

अर्थ–कन्यानी मा वेहेली आवीने वरने पूंखे तथा वरने चांदलो करीने तेने रुपियो दागिनो आपे.

कन्याने वस्त्र दागिना पेहेरावावां

वरानीतैर्भूषणाद्यैः सद्वस्त्रैर्जनकस्तथा ॥
अलंकरोतु तां स्नाप्य गंधमालाभिरात्मजां ॥१४॥

अर्थ–कन्याने नहवडावीने वरना घेरथी कन्यामाटे आवेलां वस्त्र तथा दागीना तथा सुगंधी फूलनी माळा कन्याने पेहेरावे.

वरने घरमां लेई जवूं.

कन्याया मातुलः प्रीत्या वरं धृत्वा करेण वै ॥
मंडलाभ्यंतरे नीत्वा कन्यामप्यानयेत्ततः ॥ १५ ॥

अर्थ-कन्यानो मामो वरनो हाथ प्रीतीथी पकडीने घरनी अंदर लेई जाय, अने कन्याने पण तहां लावे.

वरकन्या परस्परनूं मोढूं जुवे.

कन्याया वदनं पश्येद्वरः कन्या वरस्य च ॥
शुभे लग्ने सतां मध्ये सुखप्रीतिविवृद्धये ॥ १६ ॥

अर्थ-शुभ लगननी वखत सभ्य लोकोनी सामे सुख तथा प्रीतिनी वृद्धि थवामाटे कन्यानूं मोढूं वर जुवे तथा वरनूं मोढूं कन्या जुवे.

वरने कन्या वरमाळा पेहेरावे.

कन्या पुष्पोपहारं च संक्षिपेत् वरकंठके ॥
कन्या दक्षिणभागस्था वरस्तद्वामभागके ॥ १७ ॥

अर्थ-पछे कन्या फूलनो हार (वरमाळा) वरना गळामां पेहेरावे. कन्या जमणी बाजूए अने वर डावी बाजूए बेसे.

कन्यानो बाप कहे.

संकल्प—तत्र स्वपक्ष गोत्रादीन् प्रपितामहपितामहपितृनामान्युच्चार्य तत्प्रपौत्रीं तत्पौत्रीं तत्पुत्रीं एतन्नामिकामिमां अमुकप्रपौत्राय अमुकपौत्राय अमुकपुत्राय एतन्नाम्ने भवते प्रयच्छामः त्वं वृणीष्वेति.

अर्थ-ए वखत कन्याना पिताए पोताना पडपिता, दादा, तथा बापनूं नाम लेई तेनी आ फलाणां नामनी कन्या, फलाणाना प्रपौत्र, फलाणाना पौत्र तथा फलाणाना पुत्र, फलाणाने परणाविये छीये (एम वरना पडपिता तथा दादा तथा बापनूं अने वरनूं नाम लेवूं.)

वरनी कबुलायत.

नत्वा सिद्धान् वधुर्वरो वृणेहमिति भाषयेत् ॥

अर्थ-पछे वर सिद्धने नमस्कार करीने कहे जे "हूं वरी."

कन्यानो बाप वळी कहे.

कन्यापिता पुनर्ब्रूयाध्दर्मेण पालये त्विमां ॥ १९ ॥

अर्थ-कन्यानो बाप वळी कहे जे "एहने तमे सत्धर्मथी पालन करो."

वळी वर कहे.

धर्मेणार्थेन कामेन पालयामीत्यसौ वदेत् ॥

अर्थ-वर कहे जे "धर्मथी पईसाथी अने कामथी हूं तेनूं पालन करीश."

कन्यानो बाप संकल्प कहीने जळधारा मूके.

कन्यापितोदकैः पूर्णं भृंगं गृह्णाति सादरं ॥ २० ॥

संकल्प—[मासपक्षाद्युच्चार्य स्वगोत्रनामादि चोच्चार्य] ॐ नमोर्हते भगवते श्रीमते वर्द्धमानाय श्रीबलायुरारोग्यसंतानाभिवर्द्धनं भवतु । इमामस्मै कुमाराय ददामी झ्वीं क्ष्वीं हंसः स्वाहाः ॥ (इत्यनेन मंत्रेण वरहस्ते सुगंधजलधारापातनपूर्वकं कन्याप्रदानं कुर्यात्)

अर्थ-कन्यानो बाप पाणीथी भरेली झारी हाथमां लेईने महिनो पक्ष तिथी वार जे ते दाडे होय ते मोढेथी कही पोतानूं गोत्र नाम विगेरे कही मंत्र बोले, जे श्रीमत अरिहंत भगवान वर्धमान स्वामीने नमस्कार हजो. लक्ष्मी, बळ, आयुष्य, आरोग्य, संताननी वृद्धि थावो. आ कन्या आ कुंवरने आपूंछूं. (एम कही वरना हाथमां सुगंध जळधारा मूकी कन्यादान करे.)

मंगळाष्टक कही अक्षत नाखवां.

तदा द्वयोश्च कुलयोः सभ्याः संबंधिनस्तथा ॥
सुवासिन्यो ब्रुवंतु प्राक् वृणीध्वमिति त्रिर्मुदा २१

(ततश्च कुलवनितास्तायोर्वरकन्ययोर्मस्तके अक्षतान् क्षिपेयुः)

अर्थ--पछे बन्ने कुलना सभ्य सगां वाहलां अने सौभाग्यवती स्त्रियो "वरो, वरो, वरो," एम त्रण वार कहीने वर कन्याना माथे अक्षत नाखे.

होमनी विधि.

तत्र चतुष्कोणं तीर्थंकरकुंडं वृत्तरूपं गणधरकुंडं
त्रिकोणरूपं सामान्यकेवलीकुंडं च स्थापयेत् ॥

अर्थ—तहां चोखूणो तीर्थंकरकुंड गोळाकार गणधरकुंड, अने त्रिकोणाकृती सामान्यकेवलीनो कुंड एम त्रण कुंड स्थापन करवां.

होममां समिधा मुकवी.

रक्तचंदनहिमांशु चंदनं पिप्पला गुरुपलाश-
सूर्यजाः ॥ होमहव्यहवनाय संमता शोधिता
विरसदारुसंहतिः ॥ २२ ॥

(इति समिधां शोधनं कृत्वा कुंडेषु अग्निमंडलांतर्गत ॐकारं लिखित्वा समिधां स्थापनं कुर्यात्.)

अर्थ—रक्तचंदन, कपूर, सफेत चंदन, पेंपळो, अगर, आकडो एनां सुकायलां लाकडां जेमां जीवजंत् नहीं होय एहवां जोईने कुंडमां ॐकार लखीने पछे मूकवां.

पहेला कुंडमां अग्नि सळगाववो.

श्रीतीर्थनाथपरिनिर्वृतिपूज्यकाले
आगत्य वह्निसुरपाः मुकुटोल्लसद्भिः ॥

वह्निव्रजैर्जिनपदेहमुदारभक्त्या
देहूस्तदग्निमहमर्चयितुं दधामि ॥ २३ ॥

अर्थ–श्री तीर्थंकरना निर्वाणना पूजा वखते अग्निकुमार देव आवीने मोटा भक्तिवडे पोताना मुकुटना जे अग्निथकी जिनेंद्रना देहने भस्म कर्यूं ते अग्निने पूजामाटे अहियां धारण करूं छूं. ॐ ह्रीं प्रथमे चतुरस्रे तीर्थंकरकुंडे गार्हस्पत्याग्नये अर्घ्यं निर्वपामि स्वाहा (पेहला कुंडमां अर्घ्य नाखवो.)

होमद्रव्य–बदाम, पिस्ता, खारेक, खोपरूं, दूध, घी, साकर, द्राख, लवंग, कपूर सफेद चंदन विगैरे सुंगधी पदार्थनूं चूर्ण होममा अर्घ्यमां देवूं.

गणाधिपानां शिवयातिकालेऽग्नींद्रोत्तमांगस्फुरदग्निरेषः ॥ संस्थाप्य पूजे समयाह्वनीयो विवाहशांतौ विधिना हुताशः ॥ २४ ॥

अर्थ–गणधरना निर्वाण वखते अग्निकुमार देवे जे अग्नि सळगाव्यो हतो ते अग्निनी अहियां लगनना शांतिमाटे स्थापना करी पूजूंछूं. [बीजा गोळाकार कुंडमां अग्नि सळगाववो.]

मंत्र–ॐ ह्रीं वृत्ते द्वितीये गणधरकुंडे आहवनीयाग्नयेऽर्घ्यं निर्वपामि स्वाहा ॥ (बीजा कुंडमां अर्घ्य नाखवो.)

श्रीदक्षिणाग्निः परकेवलिस्वशरीरनिर्वाण नुताग्निदेव ॥ किरीट संस्फुर्यदसौ मयापि संस्थाप्य पूजामि विवाहशांत्यै ॥ २५ ॥

अर्थ–सामान्यकेवलीना निर्वाण वखत अग्निकुमार देवताए पोताना मुकटथी जे अग्नि सळगाव्यो ते अग्नि अहियां लगनना शांतिमाटे हूं स्थापन करी पूजुंछुं. (त्रीजा कुंडमां अग्नि सळगाववो.)

मंत्र—ॐ ह्रीं त्रिकोणे तृतीये सामान्यकेवलीकुंडे दक्षिणाग्नये अर्घ्यं निर्वपामि स्वाहा ॥ (त्रीजा कुंडमां अर्घ्य नाखवो.)

फेरा फरवां (पांचमूं मंगळ.)

अथ वेदिकायाः सप्तपरमस्थानप्राप्तिसूचनार्थं सप्तप्रदक्षिणां दद्यास्तां.

यावत्प्रदक्षिणा न स्यात् सप्तमी तावदुच्यतां ॥
कन्येति नाम्ना पश्चात्तु जायेति नामभागिनी ॥२६॥

अर्थ—सात परमस्थानना प्राप्तीनी सूचनामाटे सात प्रदक्षिणाओ देवी. ज्यारसुधी सातमी प्रदक्षिणा नथी थई त्यारसुधी कन्या केहेवाय; सातमी प्रदक्षिणा दीधां केडे जाया (स्त्री) केहेवाय.

शेढाशेढी बांधवां.

अस्मिन् जन्मन्येष बंधो द्वयोर्वैकार्ये धर्मे वां गृहस्थत्वभाजि ॥ योगोजातः पंचदेवाग्रसाक्षी जायापत्योर्निश्चलं ग्रंथिबंधात् ॥ २७ ॥

अर्थ—पंच परमेष्ठीना आगळ पंच माहाजनना साक्षीथी आ वर तथा आ स्त्रीनो जनमसुधीनो धणी धणियाणीनो संबंध थयो. आ जोडलूं लोकीककार्यमां तथा धर्मकार्योमां गृहस्थपणे करी आचरण करे एहवो निश्चय थयो. तेना निसानी दाखल आ वर कन्याना वस्त्रनी शेढाशेढी बांधी.

शांतिमंत्र.

मातृपितृभ्रातृपुत्रपौत्रकलत्रसुहृत्स्वजनसंबंधी वधुसहितस्य अमुकस्य ते धनधान्यैश्वर्यबलद्युतियशःप्रमोदोत्सवाः प्रवर्धतां ॥ तुष्टिरस्तु । पुष्टिरस्तु । वृद्धिरस्तु । कल्याणमस्तु । अविघ्नमस्तु । आयुष्यमस्तु । आरोग्यमस्तु । कर्मसिद्धिरस्तु । इष्टसंपत्तिरस्तु ।

काममांगल्योत्सवाः संतु । पापानि शाम्यंतु । घोराणि शाम्यंतु । पुण्यं वर्धतां । धर्मो वर्धतां । श्रीर्वर्धतां । कुलं गोत्रंचाभिवर्धतां स्वस्तिभद्रं चास्तु । क्ष्वीं क्ष्वीं हंसः स्वाहा ॥ श्रीमज्जिनेंद्रचरणारविंदेष्वानंदभक्तिः सदास्तु ॥ २८ ॥

(इति ब्रुवन् मंगलकलशादपसव्य हस्तोध्दृतां धारां निपातयेत्)

अर्थ–मा, बाप, भाई, छोकरां, पौत्र, स्त्री, भाईबंद, इष्टमित्र, लागतां वळगतां, वधूसहित एहवां (फलाणा नामना) तमने, धन, धान्य, ऐश्वर्य, बल, कांति, जस, आनंद. उत्सव वधता थाओ. संतोष हजो, पुष्टी थाओ, वधतूं थाओ, कल्याण थाओ, विघन मटो, अखंड आयखूं हज्जो, नीरोगी थाओ, कर्मसिद्धि थाओ, इष्ट संपदा प्राप्त थाओ, धारेलां मंगल उत्सव सिद्ध थाओ, पापनूं शमन थाओ, भयनूं शमन थाओ, पुण्यनी वृद्धि थाओ, धर्मनी वृद्धि थाओ, लक्ष्मीनी वृद्धि थाओ, कुळनी गोतरनी वृद्धि थाओ, अने सरवे सारूं थाओ. श्री जिनेंद्र भगवानना चरण कमलविखे सदाकाळ आनंद भक्ति हज्यो. (एम कहेतां मंगल कलश करी जमणां हाथे पाणीनी धारा देवी.)

विसर्जन.

सिध्दार्चनादिं श्रुतमृध्दिसंघं विसर्जयेमंत्रवरेण सूरिः ॥ वादित्रनादोल्लसितं यथार्हं संस्थापना सद्मनि संनियुज्यात् ॥ २९ ॥

उँ ह्रीं अस्मिन् विवाहमांगल्यकर्मणि आहूयमानदेवगणः स्वस्थानं गच्छतु अपराधक्षमापनं भवतु स्वाहा ॥ (इति विसर्जनार्थं पुष्पांजलिं क्षिपेत्)

अर्थ–(पूजन, शास्त्र, ऋद्धिसंघने वाजांमाजांथी मंत्रेकरी ठेकाणे मूके) "आ शुभलगन माटे जे जे देव (लोक) तेडाव्यां छे

२८०४.

ते पोताना ठेकाणे पधारज्यो, अने भूल चूकनी क्षमा करज्यो."
(एम कही पुष्पांजली नाखवी.)

सासू आरती उतारे.

स्वश्रूः समागत्य वरस्य कुर्यान्नीराजनां साक्षत-
पात्रहस्ता ॥ मुदं करोम्दूषित गात्रशोभा-
विष्कारणेवात्रहतांधकारा ॥ ३० ॥

अर्थ—पछे हाथमां अक्षतपात्र लेईने सासू आवे अने वरराजा उपरथी आरती उतारे.

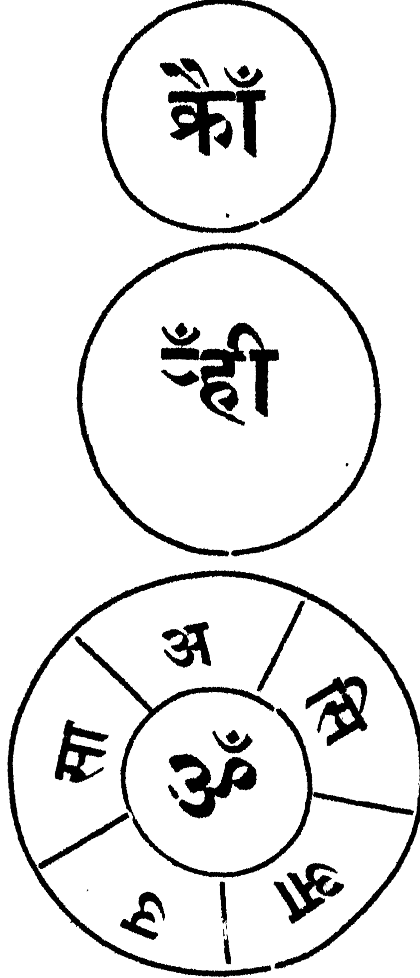
पेहेरामणी.

तस्मिन् क्षणे शक्तिप्रभूतिभागी कन्यापिता त-
त्कुलजाश्च दद्युः ॥ ग्रामं सुवर्ण पृथवीं गजेंद्रं
रथं तथा भूषणसद्मवस्त्रं ॥ ३१ ॥
दासीदासो भाजनानि शय्या शृंगारहेतवः ॥
यथेच्छकामकारेण कन्यापित्रा तु दीयतां ॥३२॥

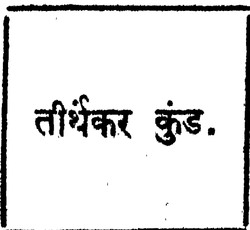
अर्थ—ते वखते कन्याना बाप तथा तेना सगां वाहालां आपणी शक्ति प्रमाणे गांम, जमीन, सोनूं, हाथी, रथ, दागिना, घर, वस्त्र विगेरे जमाईने आपे. अने कन्यानो बाप वरकन्याना घरसंसारना सणगार माटे दासदासी, वासण, बिछाना विगेरे जोईती वस्तुओ आपे.

आकृती १.

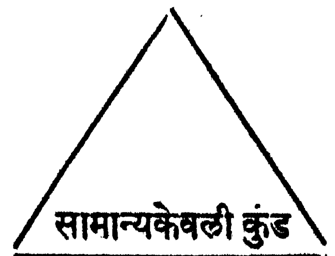
गणेशनुं अने गोत्रजनुं यंत्र.

आकृती २.

मङ्गलाष्टकम् ।

श्रीमन्नम्रसुरासुरेन्द्रमकुटप्रद्योतरत्नप्रभा- ।
भास्वत्पादनखेन्दवः प्रवचनाम्भोधीन्दवः स्थायिनः ॥
ये सर्वे जिनसिद्धसूर्यनुगतास्ते पाठकाः साधवः ।
स्तुत्या योगिजनैश्च पंचगुरवः कुर्वन्तु ते मंगलम् ॥ १ ॥

अर्थ—लक्ष्मीवान् असे नम्र झालेले-देव आणि दैत्य यांचे जे -इंद्र, त्यांच्या किरीटांतील झळकणाऱ्या रत्नांच्या प्रभेनें ज्यांच्या पायांचे नखरूपी चंद्र अधिक तेजस्वी दिसतात आणि जे शास्त्र-रूपी समुद्रास भरती आणणारे जणू चंद्रच कीं काय असे, आणि योगीजन ज्यांची स्तुति करितात असे अरहंत, सिद्ध, आचार्य, उपाध्याय आणि साधु हे पंचपरमेष्ठी तुझें कल्याण करोत !

सम्यग्दर्शनबोधवृत्तममलं रत्नत्रयं पावनं ।
मुक्तिश्रीनगराधिनाथजिनपत्युक्तोऽपवर्गप्रदः ॥
धर्मःसूक्तिसुधा च चैत्यमखिलं चैत्यालयाः श्र्यालयाः ।
प्रोक्तास्ते त्रिविधाश्चतुर्विधममी कुर्वन्तु ते मंगलम् ॥ २ ॥

अर्थ—निर्दोष आणि पवित्र ह्मणजे उपकारक असें सम्यग्द-र्शन—सम्यग्ज्ञान—सम्यक्चारित्ररूप रत्नत्रय, मुक्तिरूपी लक्ष्मीच्या नगराचा अधिपति अशा जिनानें सांगितलेला मोक्षदायक असा धर्म, जिनवाणीरूपी सुधा (अमृत), जगांतील सर्व जिनप्रतिमा, आणि पाताल, मध्यलोक आणि ऊर्ध्वलोक ह्या ठिकाणचीं चैत्या-लयें हीं सर्व तुझें कल्याण करोत !

नाभेयादिजिनाधिपास्त्रिभुवनख्याताश्चतुर्विंशतिः ।
श्रीमन्तो भरतेश्वरप्रभृतयो ये चक्रिणो द्वादश ॥
ये विष्णुप्रतिविष्णुलांगलधराः सप्तोत्तरा विंशति- ।
त्रैकाल्ये प्रथितास्त्रिषष्टिपुरुषाः कुर्वन्तु ते मंगलम् ॥ ३ ॥

अर्थ—त्रैलोक्यांत प्रसिद्ध झालेले ऋषभनाथ वगैरे जे चोवीस तीर्थंकर, ऐश्वर्यसंपन्न असे षट्खंडाधिपति भरत वगैरे बारा चक्र-

र्ती, आणि जे नऊ नारायण, नऊ प्रतिनारायण व नऊ बलदेव असे ते तिन्ही कालांत प्रसिद्ध असणारे त्रेसष्ट महापुरुष तुह्मं कल्याण करोत !

देव्योऽष्टौ च जयादिका द्विगुणिता विद्यादिका देवताः ।
श्रीतीर्थंकरमातृकाश्च जनका यक्षाश्च यक्ष्यस्तथा ॥
द्वात्रिंशत्रिदशाधिपास्तिथिसुरा दिक्कन्यकाश्चाष्टधा ।
दिक्पाला दश चेत्यमी सुरगणाः कुर्वन्तु ते मंगलम् ॥ ४ ॥

अर्थ—जया वगैरे आठ देवता; विद्या वगैरे सोळा देवता; तीर्थंकराच्या माता, पिते, यक्ष आणि यक्षी; बत्तीस इंद्र; प्रतिपदा वगैरे तिथींचे देव, आठ दिक्कन्या, दहा दिक्पालक आणि समस्त देवगण हे सर्व तुह्मं कल्याण करोत !

ये सर्वौषधऋद्धयः सुतपसो ऋद्धिं गताः पञ्च ये ।
ये चाष्टांगमहानिमित्तकुशला येऽष्टौविधाश्चारणाः ॥
पञ्चज्ञानधरास्त्रयोऽपि बलिनो ये बुद्धिऋद्धीश्वराः ।
सप्तैते सकलार्चिता गणभृतः कुर्वन्तु ते मंगलम् ॥ ५ ॥

अर्थ—जे सर्वौषधिऋद्धींचे धारक, तसेच जे पांच प्रकारचे उत्तम तपोऋद्धीचे धारक, जे अंतरिक्ष भौम वगैरे अष्टांग निमित्त जाणण्यांत कुशल, आठ प्रकारचे चारणऋद्धींचे, व पांच प्रकारचे ज्ञानाचे धारक, मनोबल, वचनबल, कायबल या तीन बलांनीं युक्त आणि बुद्धिऋद्धीचे धारक आणि ह्मणूनच सर्वांस पूज्य असे सात प्रकारचे गणधर तुह्मं कल्याण करोत !

कैलासे वृषभस्य निर्वृतिमही वीरस्य पावापुरे ।
चम्पायां वसुपूज्यसज्जिनपतेः सम्मेदशैलेऽर्हताम् ॥
शेषाणामपि चोर्ज्जयन्तशिखरे नेमीश्वरस्यार्हतो ।
निर्वाणावनयः प्रसिद्धविभवाः कुर्वन्तु ते मंगलम् ॥ ६ ॥

अर्थ—कैलासपर्वतावर ऋषभनाथ तीर्थंकर मुक्तीस गेले, वीर जिनेश्वर पावापुरच्या सरोवरांत मुक्तीस गेले, वासुपूज्य जिनेश्वर

चंपानगरीच्या उद्यानांत मुक्तीस गेले, ऊर्ज्जयंतगिरीवर नेमिनाथ भगवान् मुक्त झाले, आणि बाकीचे वीस तीर्थंकर सम्मेदपर्वतावर मुक्त झाले, त्यामुळें ज्यांचें वैभव प्रसिद्धीस आलें आहे अशा या पांच निर्वाणभूमि तुझें कल्याण करोत !

ज्योतिर्व्यन्तरभावनामरगृहे मेरौ कुलाद्रौ तथा ।
जम्बूशाल्मलिचैत्यशाखिषु तथा वक्षाररूप्याद्रिषु ॥
इष्वाकारगिरौ च कुण्डलनगे द्वीपे च नन्दीश्वरे ।
शैले ये मनुजोत्तरे जिनगृहाः कुर्वन्तु ते मंगलम् ॥ ७ ॥

अर्थ—ज्योतिष्कदेव व्यंतरदेव भवनवासी देव यांच्या राहण्याच्या ठिकाणीं; त्याचप्रमाणें मेरुपर्वत, सप्तकुलपर्वत, जंबूवृक्ष, शाल्मलिवृक्ष, चैत्यवृक्ष, वक्षारपर्वत, रूप्यपर्वत, इष्वाकारपर्वत, कुण्डलपर्वत, नंदीश्वरद्वीप आणि मानुषोत्तरपर्वत या ठिकाणीं जीं जिनमंदिरें आहेत; तीं तुझें कल्याण करोत !

यो गर्भावतरोत्सवो भगवतां जन्माभिषेकोत्सवो ।
यो जातः परिनिष्क्रमेण विभवो यः केवलज्ञानभाक् ॥
यः कैवल्यपुरप्रवेशमहिमासम्भावितः स्वर्गिभिः ।
कल्याणानि च तानि पञ्च सततं कुर्वन्तु ते मंगलम् ॥८॥

अर्थ—भगवान् जिनेश्वर मातेच्या गर्भांत अवतार करितात, त्यावेळीं होणारा उत्सव, जन्माभिषेकाचा उत्सव, दीक्षाकल्याणाच्यावेळीं होणारा उत्सव, केवलज्ञानाचा उत्सव आणि जिनेश्वर निर्वाणाप्रत पोंचतात त्यावेळीं सर्व देवांनीं मिळून केलेला उत्सव, हीं पांच कल्याणें तुला निरंतर मंगल करोत !

आकाशं मूर्त्यभावादघकुलदहनादग्निरुर्वी क्षमाप्त्या ।
नैःसंग्याद्वायुरापः प्रगुणसमतया स्वात्मनिष्ठैः सुयज्वा ॥
सोमः सौम्यत्वयोगाद्रविरिति च विदुस्तेजसां सन्निधाना-।
दिश्वात्मा विश्वचक्षुर्वितरतु भवतां मंगलं श्रीजिनेशः ॥९॥

अर्थ—ज्याला मूर्ति नाहीं, म्हणून आकाशस्वरूप झालेला; ज्यानें पातकांच्या राशी जाळून टाकिल्या, म्हणून अग्निस्वरूप झा

लेला: सहनशीलतेमुळें, पृथ्वीरूप झालेला; यत्किंचितही परिग्रह नसल्यामुळें वायुस्वरूप झालेला; बलवती समतेमुळें (जोरकस अशा समभावामुळें) जलस्वरूप झालेला: आत्मध्यानांत रत झालेल्यांकडून उत्तम प्रकारें पूजिला गेलेला: शांतस्वभावामुळें, चंद्रस्वरूप झालेला; तेजस्वितेमुळें, सूर्यस्वरूप झालेला याप्रमाणें विश्वस्वरूप ह्मणजे समस्त जग ज्याचें स्वरूप झालें आहे अर्थात् सर्व जगांत व्यापिलेला आणि जगास पहाणारा असा श्रीजिनेश तुमचें कल्याण करो !

यः कर्ता जगतां यमेकपुरुषं भव्याः समाश्रीयते ।
येनादेशि हिताहितं मुनिजना यस्मै नमस्कुर्वते ॥
यस्माद्वेदपरम्परा समुदिता श्रीर्यस्य नित्यास्पदा ।
यस्मिन्नेव जगत् स्थितं स जिनपो निःश्रेयसायास्तु वः १०

अर्थ—जो या संपूर्ण भूत्रयाचा कर्ता आहे, ज्या एकाच (मुख्य) पुरुषाचा भव्यजीव आश्रय करितात, ज्यानें "हित कोणतें अहित कोणतें" हें सांगितलें, आणि ह्मणूनच मुनिजन ज्याला नमस्कार करितात, ज्याच्यापासून शास्त्र उत्पन्न झालें आहे, ज्याची लक्ष्मी अक्षय आहे, आणि सगळें जग ज्याच्याच ठिकाणीं वास करीत आहे असा तो श्रीजिनेंद्र तुमच्या कल्याणास कारण होवो.

इत्थं श्रीजिनमंगलाष्टकमिदं सौभाग्यसम्पत्प्रदम् ।
कल्याणेषु महोत्सवेषु सुधियस्तीर्थंकराणामुषः ॥
ये शृण्वन्ति पठन्ति तैश्च सुजनैर्धर्मार्थकामान्विता ।
लक्ष्मीराश्रयते व्यपायरहिता निर्वाणलक्ष्मीरपि ॥ ११ ॥

अर्थ—याप्रमाणें हें श्रीजिनांचें मंगलाष्टक सौभाग्य आणि संपत्ति देणारें आहे. जे कोणी भव्यजीव मंगलसमयीं, तीर्थंकरांच्या उत्सवाच्या प्रसंगीं आणि नित्य प्रभातकाळीं श्रवण करितात किंवा पठण करितात; त्या सुजनांस धर्म अर्थ कामरूप लक्ष्मी प्राप्त होते आणि शेवटीं शाश्वत अशी निर्वाण लक्ष्मीहि प्राप्त होते.

लगनमां वपरातां शब्दोनो कोश.

१ माहनो गणेश अथवा कामगणेश—लगनक्रियानो आरंभ करवानो दिवस. ते दाडे वरने अने कन्याने स्नान करावबूं. सारां कपडा पेहेरावी देहरे दर्शन कराववां. अने लगन घेरे लगननूं साहित्य तयार करवां मांडवूं.

२ कंकोत्री—लग्ननी मिती नक्की ठरावीने गामना तथा परगामना सगावाहालाओने लगनमाटे आववाने आमंत्रण चिठियो लखवी.

३ पिठी—वरने अने कन्याने सुगंधी पदार्थो हळदरमा नाखीने ते पीठी शरीरे चोळवी. जेथी ते वर छे अथवा कन्या छे अने तेना लगन थवाना छे, एम कोईनाबी जाणवामां आवे.

४ मोहटो गणेश—लगननो दहाडो नजीक आवे त्यारे वरने अने कन्याने मंगलस्नान करावी वस्त्रालंकार पेहेरावी देहरे दर्शन करावबा लेई जेवूं.

५ फुलेकुं—वरने अथवा कन्याने शृंगारीने घोडापर बेसाडीने, गाममा फेरवी,देहरे दरशन करावी घेरे लाववा. आ फरवाथी गामना लोको समजे जे फळाणो वर अथवा फळाणी कन्या परणवाना छे.

६ समैयूं अथवा सीमांतपूजन—एटले वरराजा कन्याना गाम परणवा माटे आवे, तेवखत गामनी भागोळे कन्याना मातपितां तथा सगांवाहलां पोताना परिवारसहित सामा जई वरने तथा तेना साथवाळाने सत्कारथी गाममां तेडी लावी तेमना उतारे पोहोंचाडे.

७ वरबेडां—वरना माटे पाणीनां बेडां भरीने वरना आगळ मुकेते.

८ कलावा—वरने उपाहारमाटे कंसार, मिठाई, फळफळावळ विगैरे लावीने आगळ मुके ते.

९ हाथहाथां—वरना उतारे (जानीवासे) कन्यानो बाप पोताना सगांसमंधी लेईजई कन्यानूं सगपण वरने साथे नक्की करवा

वरना बापने वाग्दान (वचन) आपे. हाथऊपर हाथ मारे. तथा वरने पाघडी, धोतियूं, दुपटो विगेरे पोताना शक्तीप्रमाणे पेहेरावे.

१० मामेरू—वरना मामा अथवा कन्याना मामा पोताना भाणेजने तथा बेहेनने तथा बन्हेवीने कपडां लावीने पेहेरावे.

११ मोसाळियूं—वरने अथवा कन्याने तेमना मामा घोडाऊपर बेसाडीने गाममां फेरवे.

१२ पल्लूं—वरना तरफथी कन्यावास्ते तहां सोना रूपाना दागीना तथा साडी विगेरे कपडां लेई जई आपवां.

१३ लग्नचिट्ठी—कन्या तरफथी वरने लगनमाटे आववानी चिट्ठी मोकलवी.

१४ वरघोडो—वर परणवामाटे निकलवानो छे. माटे तेना साथे जनाराने पोताना जानीवासे जमवाने तेडे. अने ते सर्व वरना तहां जमीने वरना साथे वरघोडामा कन्याना मांडवे आवे.

१५ लाडयेराई—वर परण्या कडे पोताना बरोबरीना सगां तथा इष्टमित्रोने जमवाने तेडे.

१६ घईडेराई—जे घईडां माणस लाडयेराईना जमणमा नहीं तेड्यां होय तेमने जमवामाटे तेडवां.

१७ वरोठी—वरना तरफथी पोतानी तमाम नातवाळाने जमवानी मेजवानी आपवी.

१८ हरख जमण—कन्याना बापे पोतानी दिकरी परणी चुकी तेनो हरख बताववा जे जमण करवूं ते हरखजमण.

१९ पांचमलूं एटले पांचमूं मंगळ अथवा सातमी प्रदक्षिणा अग्नी कुंडने देवानी. आ पांचमलूं नहीं थाय तारसुधी कन्या केहेवाय. अने थयांकेडे जाया केहेवाय.

२० पेहरामणी—कन्याना बापे वरने तथा वरना सगां वाहटने वस्त्र, अलंकार, रोकडापैसा, वासणकुसण विगेरे सत्कार दाखल आपवां.

